

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2003-2004

7 JUILLET 2004

Proposition de loi modifiant les articles 1er et 2 de la loi du 8 avril 1965 instituant le dépôt légal à la Bibliothèque royale de Belgique en vue d'étendre le champ d'application aux microfilms et aux supports numériques

(Déposée par M. François Roelants du Vivier)

DÉVELOPPEMENTS

La loi du 8 avril 1965 instituant le dépôt légal à la Bibliothèque royale de Belgique, modifiée par la loi du 30 juin 1994 relative aux droits d'auteur et aux droits voisins, établit un dépôt obligatoire à la Bibliothèque royale de Belgique pour les publications éditées en Belgique ou éditées à l'étranger si l'auteur ou un des auteurs est belge et est domicilié en Belgique (article 2).

Par le terme «publications», l'article 1er de la loi du 8 avril 1965 vise «les publications de toute nature multipliées par le moyen de l'imprimerie ou par tout autre procédé graphique, à l'exception des procédés cinématographiques».

Sont ainsi visés, par exemple, les livres, les brochures, les périodiques qui paraissent au moins une fois par semaine ainsi que le prévoit l'article 2 de la loi, mais également les œuvres photographiques.

L'objectif de cette loi est bien entendu de préserver le patrimoine culturel belge. Ainsi dans l'exposé des motifs de la loi du 8 avril 1965 on peut lire :

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2003-2004

7 JULI 2004

Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 1 en 2 van de wet van 8 april 1965 tot instelling van het wettelijk depot bij de Koninklijke Bibliotheek van België, ten einde de toepassingsfeer uit te breiden tot microfilms en numerieke dragers

(Ingediend door de heer François Roelants du Vivier)

TOELICHTING

De wet van 8 april 1965 tot instelling van het wettelijk depot bij de Koninklijke Bibliotheek van België, gewijzigd bij wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten, stelt een verplicht depot in bij de Koninklijke Bibliotheek van België voor de in België uitgegeven publicaties en voor de in het buitenland uitgegeven publicaties waarvan de auteur of een van de auteurs Belg is en in België gedomicilieerd is (artikel 2).

Met «publicaties» wordt in artikel 1 van de wet van 8 april 1965 bedoeld: «de publicaties van alle aard, die vermenigvuldigd worden door middel van de drukkunst of van enige andere werkwijze, met uitzondering van de cinematografische procédés».

Zoals artikel 2 bepaalt worden dus bijvoorbeeld de boeken, brochures, en tijdschriften bedoeld die minder dan éénmaal per week verschijnen, maar ook fotografische werken.

De doelstelling van deze wet is natuurlijk het bewaren van het Belgisch cultureel erfgoed. In de memorie van toelichting bij de wet van 8 april 1965 kunnen we lezen:

«Le dépôt légal, ainsi défini dans le projet, permettrait à la Bibliothèque royale de réunir une collection représentative de la production nationale et de conserver ce patrimoine culturel pour les générations futures. Cette mission essentielle de cet établissement en tant que Bibliothèque nationale est conforme non seulement à l'intérêt primordial des auteurs des publications mais aussi à l'intérêt direct des éditeurs.

Le dépôt légal permettrait en outre de satisfaire à la nécessité d'établir une liste complète de tout ce qui s'édite dans le Royaume ou est publié à l'étranger par des auteurs belges domiciliés en Belgique, et de mettre cette liste à la disposition du public.»(1)

La raison d'être de cette loi est bien entendu toujours d'actualité. Par contre le champ d'application de la loi devrait être étendu.

En effet, compte tenu de l'évolution actuelle des technologies, il convient de prendre en considération, dans le champ d'application de la loi, les supports numériques ainsi que les microfilms qui constituent également une source d'information essentielle pour la Belgique.

Non seulement ces nouveaux supports n'existaient pas ou n'étaient pas très développés au moment où la loi a été adoptée, — et ils échappent ainsi à son champ d'application — mais ils pourraient fort bien être utilisés dans le but de remplacer des supports anciens menacés de destruction ou d'altération (par exemple les anciens imprimés sur papiers de mauvaise qualité)(2).

Il est donc essentiel que la loi s'en préoccupe pour éviter:

— que le but de la loi soit vidé de son essence pour tout ce qui ne serait publié que sur des supports non visés;

— que des publications sauvegardées sur ces nouveaux supports ne disparaissent des listes d'enregistrement.

Le Canada l'a bien compris et a d'ores et déjà prévu dans sa loi sur la Bibliothèque nationale et dans le Règlement de 1995 sur l'envoi de documents à la Bibliothèque nationale de soumettre à l'obligation de dépôt légal les microformes, les publications électroniques sur tout support matériel. À titre d'exemple,

(1) Exposé des motifs du projet de loi instituant le dépôt légal à la Bibliothèque royale de Belgique, Sénat — session de 1964-1965, 11 mars 1965, p. 2.

(2) Question n° 3-65 de M. Vanhecke du 8 août 2003 publié dans les Questions et réponses — Sénat — 4 novembre 2003, pp. 237 et suivantes.

«Het wettelijk depot, alzo bepaald in het ontwerp, zou de Koninklijke Bibliotheek de mogelijkheid geven een verzameling aan te leggen die een overzicht biedt van de nationale productie, en dit cultureel patrimonium voor de komende generaties te bewaren. Deze voorname taak van bedoelde instelling als Nationale Bibliotheek, beantwoordt niet alleen aan het essentieel belang van de auteurs der publicaties, doch eveneens aan de rechtstreekse belangen van de uitgevers.

Bovendien zou het wettelijk depot het mogelijk maken te voldoen aan de noodzaak, een volledige lijst samen te stellen van al wat in het Rijk uitgegeven wordt of in het buitenland gepubliceerd wordt door Belgische auteurs die gedomicilieerd zijn in België en deze lijst ter beschikking van het publiek te stellen.»(1)

De bestaansreden van deze wet is natuurlijk nog steeds actueel. De toepassings sfeer ervan zou echter moeten worden uitgebreid.

Gezien de huidige technologische ontwikkelingen moeten in de toepassings sfeer van de wet ook numerieke dragers en microfilms worden opgenomen; zij bevatten immers ook essentiële informatie voor België.

Niet alleen bestonden die nieuwe dragers niet of waren ze nauwelijks ontwikkeld toen deze wet werd aangenomen — en ontsnappen zij dus aan de toepassings sfeer — maar ze zouden heel goed gebruikt kunnen worden als vervanging voor oude dragers die dreigen vernietigd of gewijzigd te worden (bijvoorbeeld oude drukwerken op papier van slechte kwaliteit)(2).

De wet moet er dus absoluut voor zorgen om te voorkomen:

— dat de wet wordt uitgehold omdat hij niet van toepassing is op alles wat wordt gepubliceerd op dragers die er niet in bedoeld worden;

— dat de publicaties die zijn opgeslagen op deze nieuwe dragers ontsnappen aan de registratielijsten.

Canada heeft dat goed begrepen en heeft nu al in zijn wet op de Nationale Bibliotheek en in zijn Reglement van 1995 over het versturen van documenten aan de Nationale Bibliotheek opgenomen dat microfilms en alle elektronische publicaties op materiële dragers onderworpen zijn aan het wettelijk depot.

(1) Memorie van toelichting van het ontwerp van wet tot instelling van het wettelijk depot bij de Koninklijke Bibliotheek van België, Senaat — zitting 1964-1965, 11 maart 1965, blz. 2.

(2) Vraag nr. 3-65 van de heer Vanhecke van 8 augustus 2003, verschenen in Vragen en Antwoorden — Senaat — 4 november 2003, blz 237 en volgende.

on peut citer les cédéroms, les disquettes d'ordinateur, les disques compacts interactifs.

Un projet de loi est actuellement en cours et vise à créer une nouvelle institution: «Bibliothèque et Archives Canada».

Cette nouvelle institution reprendrait le mandat de la Bibliothèque nationale du Canada ainsi que celui des Archives nationales du Canada en les actualisant.

Il est notamment prévu de tenir compte d'internet et de soumettre à l'obligation de dépôt légal les publications disponibles sur internet.

La présente proposition de loi n'envisage pas actuellement d'étendre l'application de la loi aux «publications disponibles sur internet».

D'une part en effet la mouvance extrême, qui fait partie de l'essence même du système internet, rendrait extrêmement difficile l'application de la loi et son contrôle. D'autre part, il semble encore actuellement difficile de déterminer avec suffisamment de sécurité juridique ce qui, parmi tout ce qui transite sur la toile universelle du web, est véritablement susceptible de constituer une «publication» au sens de la loi du 8 avril 1965: les échanges d'idées entre internautes dans le cadre de forums thématiques, tels qu'il s'en présente des milliers sur le net, sont-ils à mettre sur le même pied que des articles scientifiques, littéraires, de recherche historique, etc ... offrant toutes garanties de rigueur, de sérieux et de compétence, également diffusés sur le net? Autre question: les sites web des particuliers et des entreprises sont-ils des publications au sens de la loi? Où établir les limites? On le voit: les questions soulevées sont nombreuses et complexes et nécessitent que la réflexion sur l'internet soit poursuivie avant d'être légalement solutionnées.

François ROELANTS du VIVIER.

*
* *

Voorbeelden daarvan zijn cd-roms, computerdiskettes en interactieve compact disks.

Momenteel wordt een wetsontwerp voorbereid dat ertoe strekt een nieuwe instelling in het leven te roepen: de Canadese Bibliotheek en Archieven.

Deze nieuwe instelling zou het mandaat van de Nationale Bibliotheek van Canada en van de Nationale Archieven van Canada overnemen en actualiseren.

De bedoeling is met name rekening te houden met het internet en het wettelijk depot verplicht te maken voor alle publicaties die beschikbaar zijn op het internet.

Dit voorstel strekt er nog niet toe de toepassings-sfeer uit te breiden tot de publicaties die beschikbaar zijn op het internet.

Het feit dat alles zo snel verandert, wat trouwens tot de essentie van het internet behoort, zou het erg moeilijk maken om de wet toe te passen en controle uit te oefenen. Het lijkt ook erg moeilijk om vandaag met voldoende rechtszekerheid vast te stellen welke zaken, van alles wat er op het web te vinden is, werkelijk publicaties zijn in de zin van de wet van 8 april 1965. Moet de uitwisseling van ideeën tussen internetters op thematische forums — waarvan er duizenden op het net te vinden zijn — op gelijke hoogte geplaatst worden als wetenschappelijke of literaire artikelen of historisch onderzoek met de bijbehorende waarborgen van ernst en bekwaamheid, die eveneens op het net te vinden zijn? Er is nog een vraag: zijn websites van particulieren en bedrijven publicaties in de zin van de wet? Waar moeten de grenzen worden getrokken? Er zijn dus tal van ingewikkelde vragen die pas wettelijk kunnen worden opgelost als er diepgaand is nagedacht over het internet.

*
* *

PROPOSITION DE LOIArticle 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 1er de la loi du 8 avril 1965 instituant le dépôt légal à la Bibliothèque royale de Belgique, modifiée par la loi du 30 juin 1994, les mots «y compris les microfilms ainsi que les documents publiés sur supports numériques ou similaires,» sont insérés entre les mots «tout autre procédé graphique,» et les mots «à l'exception».

Art. 3

À l'article 2, troisième phrase, de la même loi, les mots «microfilms et supports numériques ou similaires» sont insérés entre les mots «livres et brochures» et les mots «ainsi que».

5 mars 2004

François ROELANTS du VIVIER.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 1 van de wet van 8 april 1965 tot instelling van het wettelijk depot bij de Koninklijke Bibliotheek van België, gewijzigd bij wet van 30 juni 1994, worden de woorden «met inbegrip van microfilms en documenten die verschijnen op numerieke of soortgelijke dragers en» ingevoegd tussen de woorden «enige andere werkwijze,» en de woorden «met uitzondering van».

Art. 3

In artikel 2, derde volzin, van dezelfde wet, worden de woorden «microfilms en numerieke of soortgelijke dragers» ingevoegd tussen de woorden «boeken en brochures» en de woorden «alsook voor de».

5 maart 2004